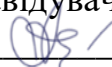

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

Допущено до захисту
Завідувач кафедру
 Катерина ПЕТРОВСЬКА
«16» листопада 2025

**ІННОВАЦІЙНІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ
РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ПЕДАГОГІВ СОЦІАЛЬНИХ**

Кваліфікаційна робота магістра

Виконав: здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти групи м 22СР-а
Галузь знань 23 Соціальна робота
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма: «Соціальна
педагогіка»
Юрій КЛИМОВ
Керівник:
к. пед. н., доцент **Наталя ЗАХАРОВА**
Рецензент:
канд. пед. н., **Анастасія ТУРГЕНЄВА**

Запоріжжя, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ СОЦІАЛЬНИХ.....	7
1.1. Поняття та структура професійної компетентності педагога у сучасній науковій думці.....	7
1.2. Компетентнісний підхід у практиці підготовки фахівців.....	16
1.3. Інноваційні форми розвитку професійної компетентності педагога соціального	26
Висновки до першого розділу.....	36
РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ.....	37
2.1. Модель впровадження інноваційних технологій у професійну підготовку соціальних педагогів	37
2.2. Мінікурс з розвитку професійної компетентності педагогів соціальних інноваційними інструментами.....	44
Висновки до другого розділу.....	55
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59

ВСТУП

У сучасному суспільстві, що постійно трансформується під впливом глобальних, соціокультурних, політичних та технологічних змін, підвищуються вимоги до якості професійної підготовки фахівців з різних напрямків. Активні інтеграційні процеси у галузі вищої освіти європейських країн, створення відкритого європейського простору вищої освіти, впровадження загальноєвропейських стандартів освіти, підвищення якості підготовки конкурентоспроможних фахівців зумовлюють актуальність сучасної підготовки вітчизняних педагогічних кадрів. Концептуальні засади підготовки фахівців визначено в Державній національній програмі "Освіта" (Україна ХХІ ст.), Національній доктрині розвитку освіти, Законі України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю", Законі України «Про вищу освіту».

Одним з основних завдань вищої школи є підготовка і формування спеціаліста нового типу – компетентного, конкурентоспроможного, інноваційного, готового до різних напрямів та видів професійної діяльності. Відповідно великого значення набуває підвищення престижу професій, діяльність представників яких пов'язана, насамперед, із системою "людина – людина", педагогічною та соціальною сферами. Соціальний педагог виконує надзвичайно важливу роль посередника між особистістю та соціальним середовищем, надаючи підтримку у вирішенні складних життєвих ситуацій. Відтак, високий рівень професійної компетентності стає не лише запорукою ефективності соціально-педагогічної діяльності, а й одним із ключових чинників позитивних змін в освітньому середовищі.

Особливої ваги набуває впровадження інноваційних соціально-педагогічних технологій, інструментів та моделей професійного розвитку, які сприяють формуванню нових інноваційних підходів, механізмів мобільності, адаптивності та креативності фахівця у сфері освіти й соціальної роботи.

Система підготовки соціальних педагогів є однією з наймолодших у вітчизняній професійній педагогічній освіті. Проведений загальнонауковий аналіз свідчить, що проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до

професійної діяльності є актуальною, а дослідження нижченазваних науковців є базовими, на яких будується і розвивається професійна підготовка фахівців у закладі вищої освіти. Зокрема, значною мірою досліджено: теоретичні концепції соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю (І. Бех, О. Безпалько, І. Зверева, А. Капська, Л. Штефан); проблеми професійної підготовки соціального педагога в педагогічній теорії (Р. Вайнола, Л. Міщик, В. Поліщук); особливості соціалізації дітей та молоді в сучасних умовах (О. Лактіонова, С. Савченко, П. Плотніков); технології соціально-педагогічної роботи з різними групами клієнтів (Р. Вайнола, Л. Завацька, Н. Заверико, С. Харченко); особливості профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі та формування здорового способу життя (О. Вакуленко, І. Козубовська, В. Оржеховська); зміст і форми соціально-педагогічної роботи з сім'єю (Т. Алексеєнко, І. Пєша, В. Постовой, І. Трубавіна та ін.).

Однак, питання інноваційної педагогічної діяльності, інноваційних інструментів навчання в кризових умовах, підготовки спеціалістів соціально-педагогічної сфери засобами інноваційних технологій ще не достатньо розроблені на рівні методології та повільно впроваджують в освітній процес і практику. Існуючих теоретичних та практичних напрацювань недостатньо для подолання протиріч між постійно зростаючими вимогами суспільства до професійної компетентності соціальних педагогів і реальним рівнем їх професійної підготовленості серед яких пріоритетною є інноваційна компетентність, як важлива професійна якість сучасного педагога.

Отже, перед закладами вищої освіти постає завдання розробки та оновлення освітньо-професійних програм підготовки соціальних педагогів, що засновані на теоріях особистісно-професійного становлення, компетентнісного підходу до підготовки кваліфікованих та соціально мобільних спеціалістів. Означені протиріччя зумовили вибір теми магістерського дослідження: **«Інноваційні соціально-педагогічні інструменти розвитку професійної компетентності педагогів соціальних»**

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, спроектувати модель

впровадження інноваційних інструментів у професійну підготовку педагогів соціальних та розробити освітній мінікурс з розвитку професійної компетентності фахівців.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукові підходи до сутності професійної компетентності в контексті підготовки фахівців.
2. Схарактеризувати структуру професійної компетентності педагогів соціальних.
3. Спроекувати модель впровадження інноваційних інструментів у професійну підготовку соціальних педагогів.
4. Розробити освітній мінікурс з розвитку професійної компетентності соціальних педагогів інноваційними інструментами.

Об'єкт дослідження: Процес розвитку професійної компетентності педагогів соціальних.

Предмет дослідження: Інноваційні соціально-педагогічні інструменти як засіб розвитку професійної компетентності соціальних педагогів.

Гіпотеза дослідження: Рівень професійної компетентності соціальних педагогів зростатиме за умови системного використання інноваційних соціально-педагогічних ресурсів, які відповідають сучасним вимогам професійної діяльності та потребам суспільства.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз педагогічної, психологічної та соціально-педагогічної літератури; порівняння, узагальнення, систематизація понять; моделювання; *емпіричні:* кейс-стаді, рольова гра, тренінг, соціальний практикум, міжгрупові проєкти, арт-терапевтичні практики, цифрові інструменти та платформи (Moodle, Zoom, Padlet, Canva, Miro)

Наукова новизна: Запропоновано авторську модель впровадження та мінікурс з розвитку професійної компетентності соціальних педагогів на основі інноваційних технологій.

Теоретичне значення: Дослідження поглиблює наукові уявлення про зміст, структуру та механізми розвитку професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів в умовах інноваційної трансформації освіти.

Практичне значення: Результати дослідження можуть бути використані в діяльності закладів вищої освіти для удосконалення освітніх програм підготовки соціальних педагогів, підвищення кваліфікації фахівців, впровадження авторських мікрокурсів, тренінгів, методичних розробок тощо.

Структура кваліфікаційної роботи: два розділи висновки, список використаної літератури (43 найменування), 3 таблиці; загальний обсяг роботи 63 сторінки, основний текст 57 сторінок.

Розділ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ СОЦІАЛЬНИХ

1.1. Поняття та структура професійної компетентності педагога у сучасній науковій думці

У контексті трансформацій сучасної освіти в Україні, особливо в умовах цифровізації, реформ Нової української школи, викликів війни та потреби в безперервному фаховому зростанні педагогів, поняття професійної компетентності набуває принципово нового змісту. Компетентний педагог уже не лише виконавець навчальної програми, а й фасилітатор, медіатор, ментор, здатний адаптуватися до змін, застосовувати інновації, ефективно комунікувати та підтримувати учнів у складних соціальних умовах. Соціальний педагог є одним із ключових суб'єктів соціальної сфери, завданням якого є реалізація соціально-педагогічного супроводу, профілактика соціальних ризиків, допомога в адаптації та інтеграції осіб і спільнот у суспільне життя.

Українські вчені О. Крисан, О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшина, О. Савченко вважають, що компетентності є своєрідними комплексами знань, умінь і ставлень, що набуваються в навчанні й дозволяють людині розуміти, тобто ідентифікувати та оцінювати в різних контекстах проблеми, що є характерними для різних сфер діяльності [18; 37]. Сучасні акценти підготовки фахівців – це нові, нестандартні підходи; це теоретична розробка та практичне впровадження сучасних технологій, інноваційних методів та ефективних практик соціально-педагогічної діяльності. Очевидним є те, що професійна підготовка соціального педагога повинна відповідати високим вимогам сучасності, інтегрувати компетентнісний, практикоорієнтований та міждисциплінарний підходи.

У сучасному соціальному середовищі, що зазнає глибоких трансформацій під впливом воєнних подій, внутрішньої міграції, кризових явищ у суспільстві, соціальний педагог виступає не лише посередником між особистістю та

суспільством, а й агентом соціальних змін, який активно впроваджує інноваційні підходи до підтримки вразливих груп населення. Його діяльність охоплює соціально-педагогічний супровід, превенцію соціальних ризиків, подолання травматичних наслідків, осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах. Це вимагає не лише знання нормативно-правової бази, а й психоедукації, володіння техніками кризового реагування, основами психотерапевтичного підходу до підтримки клієнтів, що забезпечується саме інноваційними та інтерактивними соціально-педагогічними, соціально-психологічними інструментами.

Актуалізація проблеми професійної підготовки сучасного фахівця потребує детального розгляду ключових понять теми магістерського дослідження, а саме: професійна компетентність, інноваційні соціально-педагогічні інструменти розвитку, модель впровадження та ін. У цих дефініціях чітко прослідковується практична складова професійної педагогічної діяльності. Огляд наукових джерел з проблеми професійної підготовки показав, що започатковані дослідження кінця ХХ століття у ХХІ столітті сформували різні підходи до її вивчення. Сьогоднішні реалії української освіти орієнтуються на формування життєво необхідних компетентностей фахівця, які здатні забезпечити професійну реалізацію у глобалізованому суспільстві[10; 11].

У науково-педагогічній літературі існує низка підходів до тлумачення сутності професійної компетентності, професійної компетентності педагога, професійної педагогічної компетентності.

Професійна компетентність - це сукупність знань, умінь, навичок, досвіду та особистісних якостей, що дозволяють ефективно виконувати професійні обов'язки та досягати бажаних результатів у певній галузі діяльності

Професійна компетентність педагога, зокрема, це здатність вчителя успішно здійснювати педагогічну діяльність, включаючи знання психології та педагогіки, володіння методиками навчання та виховання, а також здатність до самовдосконалення та інновацій. Професійна компетентність – основа конкурентоздатності вчителя, що визначається як стійка особистісна властивість свідомо і творчо реалізувати професійну компетентність [8, С. 5].

Професійна педагогічна компетентність – це складна інтегративна якість особистості педагога, що включає засвоєння вчителем професійних знань та умінь, готовність і спроможність реалізувати свій потенціал для успішної, творчої продуктивної діяльності шляхом професійного й особистісного самовдосконалення.

Від загальнонаукових тлумачень зазначених понять перейдемо до розгляду авторських точок зору у вітчизняних дослідженнях. У психолого-педагогічному дискурсі проблема професійної компетентності перебуває у центрі уваги багатьох сучасних науковців.

Так, Н. Ничкало акцентує увагу на тому, що компетентність не є лише сумою знань або навичок, а включає ще й ціннісні орієнтації, мотиваційні установки, здатність до рефлексії й саморозвитку [22].

На думку І. Зязюна, компетентність – це динамічна система професійних знань, умінь, досвіду, особистісних якостей, що забезпечують результативність діяльності в конкретній сфері [9].

Дослідник О. Савченко визначає професійну компетентність як інтегративну якість особистості, що виявляється у здатності ефективно реалізовувати професійну діяльність відповідно до сучасних вимог, орієнтуючись на стандарти та запити суспільства [36].

Узагальнюючи наукові доробки вчених, у яких прямо чи дотично розглядається проблема професійної компетентності, зазначимо, що у найширшому розумінні **професійна компетентність педагога – це інтегральна характеристика**, яка поєднує знання, навички, установки, емоційний інтелект, ціннісні орієнтації та здатність до безперервного фахового зростання та розвитку. У цьому контексті професійна підготовка соціального педагога потребує переосмислення; вона має ґрунтуватися на засадах компетентнісного, практикоорієнтованого, особистісно-орієнтованого, інтер- та трансдисциплінарного підходів, що враховують сучасні запити суспільства. Освітній процес повинен інтегрувати інноваційні педагогічні інструменти,

технології, які сприяють формуванню не лише знань, а й здатності діяти у складних та нестандартних соціальних ситуаціях.

У даному ракурсі доцільно ознайомитися зі структурою професійної компетентності педагога, яку ми розуміємо як системну сукупність взаємопов'язаних компонентів, які визначають здатність педагога ефективно виконувати професійні функції в освітньому процесі відповідно до сучасних вимог освіти, суспільства та особистісних потреб учнів. Професійна компетентність педагога не є однорідним утворенням. Вона включає низку компонентів, які взаємодіють і забезпечують успішну педагогічну діяльність [35, С.233-237].

Науковці пропонують різні структурні моделі професійної компетентності. Узагальнивши підходи таких українських дослідників, як Т. Довга, С. Сисоєва, В. Савченко, В. Павлюк, С. Якименко сформуємо **структуру професійної компетентності педагога**, прокоментуємо компоненти та наведемо деякі приклади нашого бачення їх у контексті реалізації:

1. Когнітивний компонент – система фахових знань, що охоплює: знання з предметної галузі; психолого-педагогічні основи навчання й виховання; знання освітніх стандартів, методики, правових засад діяльності.

Приклад: соціальний педагог має знання про інклюзивне навчання й адаптує освітній простір до потреб дітей з ООП.

2. Операційно-діяльнісний компонент – практичні навички і вміння здійснювати навчальний процес, використовуючи сучасні технології; формувати освітнє середовище; налагоджувати партнерські стосунки з учнями, батьками, колегами; управляти освітнім процесом.

Приклад: соціальний педагог використовує проєктні технології, інтегрує ІКТ у соціально-виховні заходи.

3. Мотиваційно-ціннісний компонент – наявність позитивної мотивації до педагогічної діяльності; прагнення до самореалізації та саморозвитку; ціннісне ставлення до учня, професії, освіти як соціального інституту.

Приклад: педагог бере участь у професійних конкурсах, ініціює соціальні проекти.

4. Комунікативний компонент – здатність до ефективної взаємодії; навички конструктивного діалогу, переконання, фасилітації; емпатія, гнучкість, толерантність.

Приклад: педагог створює позитивний мікроклімат у класі та підтримує партнерські стосунки з колегами, батьками учнів.

5. Рефлексивний компонент – усвідомлення власної діяльності та її вдосконалення; здатність аналізувати свої успіхи і помилки; навички самопізнання та саморегуляції; відкритість до нових підходів, інновацій.

Приклад: педагог аналізує реалізацію плану роботи, заходи вносить корективи. Удосконалює процес [6; 38; 39; 42].

Дослідники М. Верхоляк, С. Сисоєва вважають, що до структури професійної компетентності входять наступні складові:

- спеціальна компетентність у галузі дисципліни, що викладається;
- методична компетентність у галузі засобів формування знань, умінь, навичок, компетентності;
- психолого-педагогічна компетентність у сфері навчально-виховного процесу;
- диференційно-психологічна компетентність у галузі методів, здібностей, мотивації [5; 39]

Узагальнивши підходи таких українських дослідників, як С. Архіпова, Т. Довга, М. Кубіцька, Н. Ничкало, В. Савченко, Л. Смерчак, та ін. можна виокремити кілька сталих *компонентів професійної компетентності педагога:*

- предметно-методична компетентність: володіння знаннями з предмету, який викладає вчитель, та методиками його викладання;
- психолого-педагогічна компетентність як розуміння психології та вікових особливостей учнів, знання методів педагогічного впливу та виховання;
- загальнокультурна компетентність: володіння загальною культурою, ерудиція, здатність до саморозвитку та самовдосконалення;

- комунікативна компетентність: здатність до ефективного спілкування з учнями, батьками, колегами;

- інноваційна компетентність: здатність до впровадження нових педагогічних технологій та методик, пошук та використання нових підходів до навчання;

- рефлексивна компетентність: здатність до аналізу власної діяльності, виявлення недоліків та шляхів їх подолання [2; 6; 19; 22; 38].

Отже, розвиток педагогічної компетентності є результатом належної професійної підготовки в умовах ступеневої освіти та конкурентоздатності на ринку освітніх послуг.

Окремо варто наголосити, що згідно з Професійним стандартом «Учитель закладу загальної середньої освіти» ключовими блоками компетентності сучасного педагога визнано: педагогічну майстерність, психолого-педагогічну підготовку, інформаційну компетентність, інклюзивну компетентність, здатність до самоосвіти [30].

У Концепції НУШ наголошено на тому, що українська школа буде успішною, якщо до неї прийде успішний педагог. Нова школа потребує нового вчителя, який зможе стати агентом змін [16].

На наш погляд актуальними є такі професійні компетентності соціального педагога як:

- компетентність у сфері інформаційних технологій;
- мотиваційна компетентність;
- загальнокультурна;
- здоров'язберігаюча компетентність;
- проєктивна компетентність;
- управлінська компетентність.

Отже, структура професійної компетентності педагога – це багатовимірне утворення, що охоплює знання, навички, установки, мотиви й особистісні якості, які забезпечують ефективність його педагогічної діяльності. Сучасний педагог має не лише добре знати свій функціонал, а й бути гнучким, відкритим до нових

підходів, емоційно компетентним і здатним до постійного професійного розвитку.

Змістовим наповненням структурних компонентів професійної компетентності педагога є освітні технології. Серед актуальних освітніх інновацій, що застосовуються в підготовці соціальних педагогів, варто виділити:

1. Кейс-метод – орієнтований на розв’язання реальних чи змодельованих соціальних ситуацій. Наприклад, аналіз кейсу «Підліток, який пережив втрату батьків на війні» - можливість опанувати алгоритми кризового втручання, налагодження комунікації з дитиною, роботу з емоційною травмою.

2. Симуляційне навчання та соціально-психологічні ігри – використовуються для моделювання складних комунікативних ситуацій (конфлікт, маніпуляція, етика втручання). Наприклад, рольові симуляції «Молодіжна рада школи» дають змогу відпрацювати практичні навички міжособистісної взаємодії.

3. Проєктне навчання (PBL – Project-Based Learning) – сприяє розвитку дослідницьких, управлінських і соціальних компетентностей. Зокрема, розробка проєктів: «Мобільний простір соціально-психологічної підтримки для дітей ВПО», «Шкільна служба медіації».

4. Дизайн-мислення (Design Thinking) – як підхід до створення соціальних інновацій через емпатію, генерацію ідей, тестування. Наприклад, розробка рішень для підвищення доступності освітніх ресурсів для дітей з ООП.

5. Цифрові технології та EdTech-інструменти – платформи Moodle, Zoom, Padlet, Miro, Google Workspace широко застосовуються для дистанційної взаємодії, колективної роботи, формувального оцінювання. Наприклад, соціальний педагог створює інтерактивні мапи ресурсів школи, громади чи віртуальні «соціальні портрети класу, школи» у Canva.

6. Менторство та навчання у форматі «peer-to-peer», принцип рівний-рівному дають змогу розвивати комунікативну, організаційну та емоційну компетентність.

7. Соціальні хакатони та соціальні лабораторії – інтерактивні заходи, під час яких учасники генерують інноваційні рішення для реальних соціальних проблем. Наприклад, у форматі 48-годинного інтенсиву мультидисциплінарна команда супроводу працює над викликом: «Як ефективно комунікувати з родинами дітей з ООП у громаді?» [10; 20].

Наведені характеристики підтверджують, що освітні інновації виступають особливим інструментом професійного формування та розвитку і потребують від особистості педагога певного рівня сформованості через набуття професійних компетентностей, *lifeskills, softskills*.

Модернізація змісту й організації підготовки соціального педагога передбачає перехід від традиційного академічного викладу до створення життєстійкого, безбар'єрного інклюзивного освітнього середовища. Сучасна методологія соціально-педагогічної науки наголошує на необхідності поєднання:

- глибокої теоретичної бази;
- розвинених практичних умінь;
- комунікативної й емоційної компетентності;
- мотиваційної та особистісної зрілості [12].

Сучасне освітнє середовище пред'являє нові вимоги до формування професійної компетентності педагогів. Цифрова трансформація, потреба у змішаному навчанні, дистанційна освіта, соціальні виклики (війна, міграція, емоційне вигорання учнів) зумовлюють зміну акцентів у розвитку професійної компетентності. Так, Г. Паньків, О. Виноград, І. Федькова досліджуючи освітні інновації в умовах війни, зазначають, що сьогодні важливо формувати у педагогів здатність до професійної мобільності, критичного мислення, адаптивності, цифрової грамотності [25].

На думку Т. Довгої, компетентність педагога має включати готовність до постійного оновлення знань, відкритість до міждисциплінарності та рефлексії щодо власного досвіду [6].

Професійна компетентність педагога – це багатовимірне утворення, яке охоплює не лише знання і вміння, а й особистісні установки, мотивацію, здатність до рефлексії, інноваційності, комунікації та адаптації до змін. Її формування є динамічним процесом, що потребує соціально-педагогічної підтримки, використання сучасних технологій та організаційних умов, які сприяють саморозвитку педагога як суб'єкта професійного становлення.

Таким чином, інноваційна модель професійної підготовки соціального педагога має створювати умови для формування фахівця нового покоління — здатного активізувати формування ключових компетентностей, розвивати професійну мобільність, соціальну активність, працювати в умовах соціальної невизначеності, мислити системно, діяти етично та вміти розробляти і реалізовувати соціальні інновації у співпраці з іншими науковими та прикладними галузями та громадами.

1.2. Компетентнісний підхід у практиці підготовки фахівців

В умовах глобальних соціальних змін, які відбуваються на сучасному етапі розвитку українського суспільства, посиленої уваги потребує людський фактор як провідна сила в досягненні економічного, політичного та соціокультурного прогресу держави.

У зв'язку з цим особливого значення набуває соціальна педагогіка як складова науки і сфера практичної діяльності, яка, поєднуючи в собі масштабний комплекс суспільно значущих функцій, спрямована на реалізацію державної молодіжної політики. Як наслідок, пріоритетними напрямками функціонування соціальної педагогіки є надання допомоги дитині в її інтеграції в суспільство, вихованні, освіті й професійному становленні, у створенні з цією метою сприятливих умов для психологічного комфорту і формування гуманних відносин у соціумі, задоволення її матеріальних і духовних потреб шляхом залучення соціальних, правових, психологічних і педагогічних механізмів, попередження і подолання негативних явищ у родині, навчальному закладі, найближчому соціальному оточенні [4; 31; 32].

Однією з провідних умов успішного розв'язання поставлених перед соціальною педагогікою завдань є наявність висококваліфікованих, ініціативних, відповідальних, компетентних працівників соціальної сфери, які гармонійно поєднують у собі не тільки високий рівень фізичних, інтелектуальних і морально-духовних якостей, а й здатність адекватно орієнтуватися в соціальній політиці держави, потребах навколишнього середовища й окремої людини, постійно прагнути до самоосвіти й особистісно-професійного самовдосконалення.

Професійна підготовка соціального педагога як процес формування фахівця нового типу, який має швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, компетентно розв'язувати соціально-педагогічні проблеми, має бути зорієнтована на підтримку тенденцій державної освітянської та соціальної політики, обґрунтування змісту, формування та вибір сучасних методів, форм

роботи, удосконалення педагогічного процесу підготовки до соціально-педагогічної діяльності, підвищення професійної компетентності соціального педагога [32].

В останні десятиріччя вітчизняна педагогіка вищої школи в умовах широкого впровадження нових інформаційних технологій, а також включення освіти в європейський і світовий освітній простір перебуває у стані неперервного пошуку оптимальних методологічних підходів до визначення й наукового обґрунтування системи провідних складових професійної освіти: її цілей, принципів, змісту, форм, методів і технологій, спрямованих на досягнення кінцевого результату, що відповідає сучасним запитам суспільства і людини [35].

Відповідно провідним тенденціям державної освітянської політики підготовка соціального педагога має відповідати практико зорієнтованому характеру, передбачати оволодіння системою науково-практичних знань і набуття досвіду прикладної діяльності, що детермінує розвиток зрілої особистості на рівні усвідомлення цілей діяльності, самостійного планування, самоконтролю професійної поведінки та таким чином процес навчання студентів набуває сенсу, відбувається їхнє "входження" в професію.

Зміст підготовки передбачає певні особливості: аналіз стану соціального розвитку, формування системи сучасних методів та форм підготовки; розробка та реалізація програм, що зорієнтовані на підвищення професійної компетентності соціального педагога.

Підготовка фахівця має базуватися на освітніх технологіях, що забезпечують його професійно-особистісний розвиток і саморозвиток. У основу змісту професійної освіти соціального педагога мають бути покладені наступні принципи:

- фундаментальність – теоретико-методологічна ґрунтовність і якість загально професійної і спеціальної підготовки;
- універсальність – повнота набору учбових дисциплін, що забезпечують базову підготовку в єдності з дисциплінами спеціалізації;
- інтегративність – міждисциплінарне об'єднання наукових досліджень і

учбових предметів, навчального процесу в цілому;

- варіативність – гнучке поєднання базових учбових курсів і дисциплін спеціалізації, різноманітність освітніх технологій, адекватних індивідуальним можливостям і особливостям особистості студента, вибір обсягу і темпу засвоєння навчальної інформації;

- професійність – опанування різними соціально-педагогічних технологій та психотехнік;

- багаторівневість – довузівська і вузівська підготовка, аспірантура і докторантура, різноманітні форми після вузівської і додаткової освіти [13; 23].

Ефективність професійної підготовки визначається основними завданнями підготовки соціальних педагогів на вузівському етапі навчання, зазначала Л. Коваль:

- запропонувати студентові освоїти системні знання про людину у взаємозв'язках з природою, культурою, суспільством; у єдності сучасних гуманітарних і природно-наукових уявлень;

- забезпечити проблемно-змістовний взаємозв'язок соціогуманітарних, культурологічних, психолого-педагогічних дисциплін, що вивчаються у вузі;

- створити умови для становлення особистісної і професійної культури соціального педагога як соціально активного способу його життєдіяльності [15].

Якісна професійна підготовка можлива, якщо вона враховує багаторівневий та різноаспектний характер "соціальної освіти", базується на несуперечливих теоретичних підходах, які виражають розуміння специфіки професійної діяльності соціального педагога, сутності соціальної педагогіки як галузі наукового знання, інтегруючої ролі практики в професійному становленні спеціаліста. У теорії і практиці педагогіки вищої школи відома значна кількість специфічних, відносно самостійних освітніх парадигм, домінуючих на певному етапі її розвитку. Найбільш впливовими серед них вважаються особистісна, діяльнісна, системна, культурологічна, гуманістична, антропологічна і компетентнісна парадигми [2; 12; 32; 37].

У ситуації, зумовленій об'єктивними потребами суспільства в модернізації

професійної освіти, упровадження компетентнісно орієнтованої парадигми як методологічної основи освітнього процесу, спрямованого на інтегроване опанування обраної студентами професії, розвиток у них наукових і професійно-творчих форм мислення, загальної культури, визнано своєчасним, найбільш впливовим і перспективним у подальшому вдосконаленні.

Побудова підготовки фахівця на засадах компетентнісного підходу в сучасних соціально-економічних умовах має особливу актуальність з потреби формування ключових компетентностей майбутніх соціальних педагогів, що сприятиме витримати сучасну конкуренцію на ринку праці. Компетентнісний підхід в освіті активно вивчається в європейській системі освіти та охоплює також гуманістичні, культурні, естетичні, мотиваційні компоненти. Компетентнісний підхід пов'язується з набуттям необхідних життєвих компетентностей, зорієнтованих на потреби сучасного суспільства [8; 18; 19; 37].

Аналіз літератури, присвяченої з'ясуванню сутності компетентнісної парадигми як складної, багатокомпонентної наукової проблеми, свідчить про активне включення дослідників у комплексну розробку й теоретичне обґрунтування провідних засад професійної компетентності (лат. *competentis* відповідний, здатний – знаючий, освічений, авторитетний у певній галузі), характеристики відповідних особистісно-професійних ознак, притаманних сучасним фахівцям різних освітніх галузей, а також особливостей їх формування в умовах вищого навчального закладу. Це підтверджується наявністю фундаментальних досліджень, присвячених комплексному вивченню проблеми професійної компетентності працівників системи освіти (В. Баркасі, О. Безпалько, Г. Беленька, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Гудзик, Л. Завацька, І. Зязюн, А. Капська, О. Овчарук, Т. Поніманська, О. Савченко, С. Якименко) [3; 9; 18; 37; 43].

Розгляду засад компетентнісного підходу в сучасній освіті присвячені праці О. Овчарук, О. Пометун (імплементация зарубіжного досвіду розвитку компетентнісного підходу у вітчизняну практику); О. Локшина (моніторинг рівнів досягнення компетентностей); С. Трубачева (умови реалізації

компетентнісного підходу), що узагальнено передбачає досвід вирішення різних проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій.

Проблема формування професійної компетентності педагога широко і ґрунтовно розкрита в теорії педагогіки вищої школи, в соціальній педагогіці [14; 15; 31; 37; 41].

Існуючі в сучасній літературі відомості про результати виконаних теоретико-експериментальних досліджень проблеми компетентнісного підходу як методологічної основи освітнього процесу свідчать про те, що зусилля науковців спрямовані на пошук оптимальних варіантів формулювання провідних положень цієї проблеми, зокрема сутності освітньої компетентності як характеристики суб'єкта відповідної професійної діяльності, складових елементів її структури як інтегрованого багатокомпонентного утворення, формування професійної компетентності в умовах закладу вищої освіти.

Професійна компетентність у сучасних дослідженнях здебільшого розглядається як готовність суб'єкта певного виду діяльності до успішного виконання функцій, передбачених стандартами відповідної професії в цілому або виконання провідних аспектів, що входять до її складу (комунікативна, науково-дослідна, творча та ін.). Професійно-педагогічна компетентність полягає в обізнаності у галузях: спеціальній (предмета, який викладає педагог); науки, мистецтва, які цей предмет акумулюють; методичній (у галузі засобів і методів педагогічного впливу); психологічній (урахування особливостей відображення впливу педагогічних дій на психологічний розвиток особистості).

На думку А. Капської, компетентність соціального працівника і соціального педагога у конкретному напрямку діяльності можна розглядати як міру професіоналізму, міру володіння професією на рівні творчості, майстерності (наприклад: консультант з сімейних питань, діагност та ін.).

Професійна компетентність характеризується наявністю комплексу знань, умінь, навичок, психологічних якостей, професійних позицій та акмеологічних варіантів. Крім того, професійна компетентність має включати особистісні якості, що визначають стиль поведінки соціального педагога. Сукупність

особистісних якостей, на думку А. Капської, можна розподілити за трьома групами:

перша група – психологічні характеристики, що є складовою частиною здатності до певного виду діяльності: сприймання, пам'ять, увага, мислення, а також такі, що впливають на психічні стани: втома, апатія, стрес, тривожність, депресія, увага як стан свідомості;

друга група – психолого-педагогічні якості, зорієнтовані на вдосконалення соціального працівника як особистості: самоконтроль, самокритичність, самооцінка власних вчинків, а також фізична тренуваність, уміння переключатися і керувати своїми емоціями;

третя група – психолого-педагогічні якості, спрямовані на створення ефекту індивідуальності: комунікабельність (швидке встановлення контакту з людьми); емпатійність (уловлювання настрою людей, виявлення їхніх установок і очікувань, співпереживання їх нестаткам); красномовство (уміння вселяти віру і переконувати словом) та ін.

Крім особистісних якостей, А. Капська визначає комплекс необхідних знань і вмінь як показників професіоналізму соціального педагога, посиляючись при цьому на прийнятий стандарт відповідної спеціальності [14; 40].

Професійна компетентність – це "інтегрована характеристика, яка визначає здатність розв'язувати професійні проблеми і типові професійні завдання, які виникають у реальних ситуаціях професійно-педагогічної діяльності, з використанням знань, професійного і життєвого досвіду, цінностей і схильностей", вважає Н. Ничкало [22].

З огляду на сукупність трактувань та визначених ознак компетентність має діяльнісний характер узагальнених умінь у поєднанні з предметними вміннями і знаннями у конкретних галузях; компетентність проявляється в умінні здійснювати вибір, виходячи з адекватної оцінки себе у конкретній ситуації, що дозволяє представити трирівневу ієрархію компетентностей:

– ключові компетентності, які характеризуються тим, що вони необхідні для будь-якої професійної діяльності й пов'язані з успішністю особистості у швидко

змінюваному світі;

– базові компетентності, які відтворюють специфіку певної діяльності (педагогічної, медичної, інженерної та ін.);

– спеціальні компетентності, які відтворюють специфіку конкретної предметної або надпредметної сфери професійної діяльності, реалізують ключові й базові компетентності в галузі навчальної дисципліни, конкретної галузі професійної діяльності [35].

Свою позицію щодо характеристики складових професійної компетентності автори обґрунтовують, виходячи з її суттєвих, на їх думку, ознак. В умовах інноваційного освітнього середовища університету завдяки теоретичному обґрунтуванню ідеї, концептів, концептуальних напрямів та основних принципів підготовки фахівців має реалізовуватися на єдиних засадах. Тільки тоді професійна компетентність, зорієнтована на майбутнє, проявиться тенденціями успішності фахової підготовки, пошуками й потребами інноваційної діяльності в освітній сфері та галузі соціальної роботи [35; С. 202-204].

Наведені приклади існуючих у літературі різних варіантів інтерпретації суттєвих характеристик професійної компетентності як науково-практичної проблеми дозволяють визначити деякі типові підходи до її вирішення.

Подаючи розгорнутий аналіз освітніх парадигм, професор В. Котляр зауважує, що в існуючих варіантах характеристики професійної компетентності простежуються два взаємозумовлені підходи до їх розкриття: в одному з них акцентується увага на компетентності суб'єкта професійної діяльності, в іншому – на вивченні особливостей професійної діяльності, а звідси – вимог до компетентності, необхідної для її виконання. У цьому разі можна цілком погодитися з висновками І. Гудзик, яка вважає, що таке протиставлення значною мірою умовне, оскільки обидва ці аспекти (характеристика суб'єкта і характеристика діяльності, яку він виконує) взаємопов'язані, а тому мають розглядатися в сукупності. Тенденція розгляду проблеми компетентнісно орієнтованого підходу дозволила сформулювати поняття компетенції як задану вимогу, норму освітньої підготовки, опис необхідних для успішного

функціонування певної діяльності знань, умінь та якостей людини, а компетентність трактувати як реально сформовані (на основі знань та фахових умінь) особистісні якості та набутий досвід діяльності людини [32, С. 35-67].

Крім того, ідея впровадження компетентнісно орієнтованого підходу передбачає формування професійної компетентності не стільки у вигляді окремих здібностей, знань, умінь, навичок і відповідних якостей особистості, необхідних для успішного виконання діяльності, скільки в інтегрованому її вигляді як результату освіти, який досягається в умовах органічного взаємозв'язку її змісту із засобами соціальної взаємодії як у міжособовому, так і в конституційному культурному контексті.

На сьогодні залишаються проблемними шляхи і засоби формування у студентів професійної компетентності упродовж опанування ними обраної спеціальності. Адже існує думка дослідників про те, що компетентності у прямому значенні цього слова навчити неможливо, оскільки вона лише виражає здатність людини накопичувати, інтегрувати знання, уміння і досвід їх використання у розв'язанні навчальних і життєвих проблем, що в подальшому сприяє її становленню у вигляді продукту соціального досвіду. Отже, у вирішенні цього питання мова може йти лише про формування базових основ професійної компетентності як відправних для її подальшого збагачення.

Так, на думку І. Гудзик, вихідним у формуванні професійної компетентності є опанування ключових компетентностей. Автор пояснює це тим, що ключові компетентності передбачають готовність оцінити ситуацію, усвідомити проблему, спланувати дії, які необхідні для її розв'язання, контролювати й оцінювати їх виконання. Отже, доцільно виділити такі три комплекси компетентностей:

- ціннісно-смісловий (мотиваційний, світогляд, ціннісні орієнтації, здатність бачити, розуміти оточуючий світ, брати на себе відповідальність за те, що відбувається в ньому, опанувати способи фізичного та духовного саморозвитку);

- комунікативний, який передбачає вміння успішно здійснювати усне й

письмове спілкування в різних життєвих ситуаціях, співпрацювати у розв'язанні різноманітних завдань;

– навчально-пізнавальний, інформаційний, який забезпечує вміння навчатися впродовж усього життя, користуватися різними технологіями доступу до інформації, критично оцінювати її, включати нові знання до когнітивних структур, якими володіє індивід [32, С. 35-67].

На думку Г. Беленької, педагогічна компетентність фахівця становить гармонійне поєднання знань та умінь його загальної фахової підготовки з розвитком професійних якостей, що розвиваються на основі гуманістичних світоглядних позицій, і формується за певним алгоритмом:

– на першому етапі відбувається усвідомлення вибору професії, засвоєння педагогічних аксіом і набуття первинних професійних умінь;

– на другому етапі – опанування широкого кола педагогічних знань, формування світоглядних позицій, оволодіння основними професійними вміннями та кроками до педагогічної майстерності;

– на третьому етапі відбувається розвиток аналітико-синтетичних умінь, вибір методологічних орієнтирів діяльності, вдосконалення професійних умінь і набуття та реалізація педагогічної майстерності;

– на четвертому етапі відбувається розвиток педагогічної творчості на базі самовдосконалення особистості, що здійснюється на основі набутих знань, а фахові вміння переходять на усвідомлений професійний рівень.

Уточнюючи запропонований алгоритм опанування професійної компетентності, Г. Беленька зазначає, що формування професійних знань і умінь майбутніх фахівців в умовах вищого навчального закладу будується з урахуванням його освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ), на основі визначення відповідного їй змісту навчання і технологій навчально-виховного процесу. При цьому на кожному етапі враховуються загально-психологічні характеристики студентів, рівні їх підготовленості до навчання, рівні мотивації тощо. Нам імпонує визначення поняття «компетенція» А. Хуторського: «Сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок,

способів діяльності), що задаються відносно певного кола предметів і процесів, котрі необхідні для якісної продуктивної діяльності щодо відношення до них та відповідне визначення компетентності – володіння відповідною компетенцією, сукупністю особистісних якостей студентів, зумовлених досвідом його діяльності в певній соціальній особистісно-значимій сфері [32, С. 35-67].

Аналіз наукових досліджень з проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів дозволив встановити, що існує об'єктивна суспільно значущість якісної підготовки фахівця до різноспрямованої професійної діяльності в умовах закладу вищої освіти на засадах компетентнісного підходу. Встановлено, що даній проблемі приділяється належна увага вітчизняними та зарубіжними вченими та підкріплюється практикою.

Наголосимо на тому, що компетентність соціального педагога у конкретній сфері діяльності можна розглядати як міру професіоналізму, міру володіння професією на рівні творчості, майстерності, а мотиваційну компетентність як динамічну комбінацію знань, вмінь та практичних навичок педагога з процесом спонукання себе до дієвості, спрямованої на досягнення професійних успіхів.

Отже, в ситуації, зумовленій об'єктивними потребами суспільства в модернізації професійної освіти, упровадження компетентнісно орієнтованої парадигми як методологічної основи освітнього процесу, спрямованого на інтегроване опанування обраної студентами професії, розвиток у них наукових і професійно-творчих форм мислення, загальної культури, визнано своєчасним, найбільш впливовим і перспективним у подальшому вдосконаленні.

1.3. Інноваційні форми розвитку професійної компетентності педагога соціального

Проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до впровадження інноваційних технологій у професійній діяльності набуває особливої актуальності в умовах посиленої модернізації, зокрема диджиталізації освітньої системи, що відображає загальну інформатизацію українського суспільства через активне впровадження інноваційних підходів. Сьогодення потребує педагогічних кадрів, які в повній мірі зможуть реалізувати соціальний аспект освіти щодо формування особистості нової формації.

У *Національній доктрині розвитку освіти в Україні* значено, що одним із пріоритетних напрямів державної політики є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та запровадження інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці, утверджуватися стратегія прискореного, випереджувального інноваційного розвитку освіти і науки: повинні забезпечуватися умови для розвитку, самоствердження і самореалізації особистості протягом життя.

Відповідно до положень *Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року*, інноваційний розвиток визначено ключовим державним пріоритетом. Для його реалізації необхідно, насамперед, посилити формування інноваційної готовності майбутніх фахівців у системі вищої освіти.

У *Законі України "Про вищу освіту"* підкреслено, що освіта покликана забезпечувати соціально-економічний, культурний та інноваційний розвиток суспільства. Аналогічну позицію містить і *Концепція Нової української школи*, де акцентовано увагу на необхідності інноваційної трансформації всього освітнього середовища, включно з підготовкою педагогічних кадрів як основних агентів змін [12, С. 28-29].

У сучасних умовах інновації вже не сприймаються як окреме явище — інноваційною стає вся освітня система, а отже й професійна діяльність її учасників, зокрема фахівців психологічної служби в закладах загальної середньої освіти, до яких належить соціальний педагог. Сучасному педагогу

необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя. А це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей.

Враховуючи потребу в підготовці нової генерації соціальних педагогів, здатних проектувати та впроваджувати інноваційні технології у практику психологічної служби ЗЗСО, необхідно переглянути та оновити підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців. Вона має відповідати вимогам часу, орієнтуючись на готовність працювати в умовах динамічних змін та задовольняти запити нових категорій здобувачів освіти щодо соціально-педагогічної підтримки.

Сучасні соціально-економічні трансформації висувають нові вимоги до сфери освіти, зокрема актуалізують потребу в застосуванні інноваційних підходів до вирішення освітніх проблем. Водночас зростає значущість питання готовності педагогів до інноваційної діяльності. В умовах сьогодення особливої уваги потребує переосмислення ставлення педагогів до впровадження педагогічних інновацій, а також формування їхньої професійної та особистісної готовності до реалізації таких змін, зазначають В. Савченко, В. Павлюк [38, С. 20-27].

Ефективність інноваційної діяльності педагога безпосередньо залежить від усвідомлення ним не лише професійної необхідності освітніх нововведень, але й особистісної значущості. Це, у свою чергу, зумовлює потребу в науковому осмисленні процесу підготовки педагогічних кадрів до впровадження інновацій.

Отже, в умовах постійного зростання обсягів науково-технічної інформації, стрімких темпів розвитку всіх сфер життя сучасного суспільства основним резервом і надійним засобом адаптації особистості до сучасного суспільства є проблема якості освіти та підготовка компетентного, конкурентоздатного педагога без якого неможливо здійснювати модернізацію освіти в третьому тисячолітті.

За результатами аналізу робіт, присвячених проблемам компетентнісного підходу (І. Зимня, О. Пометун, А. Хуторський та ін.), питанням формування

професійної готовності фахівців (М. Васильєва, К. Волкова, І. Зязюн, С. Сисоєва та ін.) ми розглядаємо поняття **«підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності»** як складову загальної професійної підготовки фахівця; як процес набуття майбутніми соціальними педагогами сукупності професійних компетентностей та як готовність до інноваційно-технологічної діяльності.

Вагомий внесок у розвиток науково-теоретичних засад підготовки фахівців до організації інноваційної діяльності зробили українські науковці, зокрема Л. Пахомова, І. Савельчук, О. Савченко, О. Реуцька та інші. У своїх дослідженнях вони зосереджують увагу на аналізі змістових та структурних компонентів готовності майбутніх фахівців освітньої галузі до інноваційної діяльності, а також обґрунтовують моделі та організаційно-методичні підходи підготовки педагогів до впровадження інновацій у професійне середовище [26; 33;35;36;].

Проблематика формування професійної готовності майбутніх педагогічних і соціально-педагогічних кадрів до впровадження інноваційних технологій, використання новітніх методів, форм та засобів освіти висвітлена у наукових працях таких дослідників, як: І. Дичківська, В. Докучаєва, М. Марій, Ю. Овод, Л. Пахомова, Л. Ребуха та ін. [7; 12; 20; 24; 27].

За таких умов домінантою стає професійна компетентність педагога, його здатність постійно вчитися, прагнення до самовдосконалення, бути освіченою людиною в галузях культури, педагогіки, психології, конкретної педагогічної технології навчання, що й актуалізує тему інноваційних форм розвитку професійної компетентності педагогів. Це потребує зміни пріоритетів у сфері освіти, теоретичної і методичної підготовки кадрів до реалізації компетентнісного підходу в системі професійної підготовки педагогів. Компетентність фахівця об'єктивно набуває все більшої актуальності завдяки ускладненню і постійному розширенню соціального досвіду, сфери освітніх послуг, появі інноваційних технологій, зростаючому рівню запитів соціуму.

На наш погляд, компетентний та конкурентоспроможний педагог – це педагог, який готовий до впровадження сучасних педагогічних інновацій; забезпечує організаційно-методичні умови для презентації творчих, навчально-методичних розробок; володіє педагогікою співробітництва та творчості, відкритий для інноваційного простору.

Основою формування професійної компетентності є андрагогічний підхід, який передбачає активну діяльність педагога на всіх етапах процесу розвитку та вдосконалення професійної компетентності, враховує психологічні особливості та професійний досвід. Такий підхід в системі розвитку професійної компетентності дозволяє окреслювати власну освітню траєкторію, формувати свою особисту позицію, усвідомлено прагнути до саморозвитку та професійного самовдосконалення. Розвиток професійних компетентностей сучасного соціального педагога на вузівському та післявузівському етапах потребує використання інноваційних форм під час навчання, практичної діяльності та підвищення кваліфікації. [2; 3; 5; 13; 43].

Форми розвитку професійної компетентності надзвичайно різноманітні за структурою, змістом, методами проведення. Система методичного забезпечення розвитку та зростання професійної компетентності соціального педагога включає такі форми:

- **масові** (цільові семінари, семінари-практикуми, педагогічні читання, педради, науково-практичні конференції, методичні виставки, тематичні тижні, педагогічні зустрічі, дні відкритих дверей, «круглі столи», фестиваль педагогічних ідей та інновацій);
- **групові** (методичні комісії, творчі (динамічні, фокус) групи, семінари-практикуми, Школа вивчення передового педагогічного досвіду, Школа молодого педагога, тренінги, творчі міні-лабораторії);
- **індивідуальні** (самоосвіта, стажування, наставництво, консультації).

У системі підготовки соціального педагога використовуються *традиційні та інноваційні форми науково-методичної роботи*, які впливають на рівень професійної компетентності та професійної майстерності педагогів. До

традиційних форм роботи в аудиторії належать: *моделювання педагогічних рад, методичних комісій, лекції-консультації, тижні науки, відвідування відкритих заходів досвідчених педагогів, Школа молодого педагога, тренінги, стажування, самоосвіта, практичні заняття, огляди літератури, психолого-педагогічні семінари, семінари-практикуми.*

До інноваційних форм науково-методичної роботи належать міні-лабораторії (творчі динамічні групи), методичний фестиваль, методичний ринг, аукціон ідей, ярмарок педагогічних ідей і технологій, педагогічні студії, захист творчих проєктів, концепцій, ділові ігри, тренінги, публічні комунікативні заходи (брифінги, прес-конференції), Інтернет-конференції, лабораторія невирішених проблем (дослідження ситуації, які склалися, робота фокус-груп), професійні конкурси тощо.

Досвід засвідчує, що ефективно під час підготовки майбутніх соціальних педагогів використовувати інтерактивні методи навчання. Доцільність використання інтерактивних методів навчання як інноваційних практик обґрунтовано в наукових працях С. Архипової, Л. Коваль, М. Марій, Л. Пахомової, В. Павлюк, Н. Рудкевич, В. Савченко та ін. [2; 15; 20; 27; 34; 38].

У практиці вузівської підготовки соціальних педагогів частіше використовуються наступні методичні форми стимулювання інноваційного розвитку майбутніх соціальних педагогів:

- інформаційно-масові (семінари-практикуми, дискусії, круглі столи, аукціони методичних ідей, педагогічні вікторини, педагогічні студії);
- діяльнісно-практичні (ділові ігри, конкурси професійної майстерності, фокус-групи, методичні тижні, тижні інноваційної діяльності, майстер-класи, тренінги);
- інтегровані (фестивалі методичних ідей, педагогічний клуб, педагогічна студія);
- індивідуальні (науково-методичні проєкти, творчі завдання, виступи і повідомлення на методичних заходах і педрадах);
- наочні (книжкові виставки, тематичні стенди).

Дієвими методами інтеративного навчання є кейс-метод як техніка відпрацювання варіантів розв'язання проблемних, конфліктних ситуацій; методики групової дискусії, «мозкового штурму» як способи активізації колективної творчої діяльності, вміння професійно орієнтованого спілкування майбутніх соціальних педагогів.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій у сучасному світі зумовив потребу в перегляді традиційних підходів до організації освітнього процесу. Система підготовки майбутніх педагогів має орієнтуватися на впровадження новітніх цифрових інструментів і методів інтерактивного навчання, що відповідають запитам освітньої галузі.

Аналіз проведеного вітчизняного та міжнародного досвіду вказує на активне формування освітніх систем нового покоління, характерними ознаками яких є відкритість освітніх ресурсів до коментування, редагування, адаптації під потреби конкретного користувача. Інтеграція цифрових технологій в освітній простір, впровадження інноваційних методів та застосування штучного інтелекту в навчальному процесі спричиняють трансформацію ролі вчителя, зміну форм, методів і засобів навчання в різних освітніх форматах.

Сучасна вища освіта повинна бути спрямована на розвиток професійної компетентності педагога в умовах невизначеності та викликів кризового характеру. Це вимагає оволодіння фахівцями знаннями, мотиваційними установками та практичним інструментарієм для вирішення професійних завдань, заснованих на принципах критичного мислення, творчого підходу, позитивної самооцінки та безперервного навчання [21].

У доповіді ЮНЕСКО «*Сталий розвиток після 2015 року*», до підготовки якої долучилася й Україна, підкреслено роль вищої освіти як ключової складової у забезпеченні сталого розвитку. Згідно з документом, це досягається через інноваційність у різних сферах, швидкий обіг знань, новітні інформаційні технології, що дозволяють розширити доступ до якісної освіти, підвищити рівень професійних знань і забезпечити формування необхідних компетентностей. Зрештою, це сприятиме підвищенню академічної мобільності та автономії

закладів вищої освіти, а у індивідуальному порядку – розвитку інноваційно-технічних здібностей майбутнього соціального педагога.

Інноваційна педагогічна діяльність, як зазначає І. Дичківська та інші автори, передбачає осмислення й оновлення наявного педагогічного досвіду з метою якісної трансформації освітнього процесу, здобуття нових результатів, знань, а також розроблення нових підходів і технологій навчання [7; 11].

У межах дослідження використання інноваційних технологій у вищій школі України встановлено, що одним із ключових стримувальних чинників є людський фактор. Йдеться про ставлення викладачів до інновацій, педагогічну ідеологію, особливості професійного середовища. Виявлено наявність бар'єрів — зовнішніх і внутрішніх, які гальмують впровадження інновацій у педагогічну практику. Ці *антиінноваційні бар'єри* заважають ефективній реалізації нових підходів у навчанні та викликають спротив змінам із боку учасників освітнього процесу.

Для популяризації інноваційних форм професійного розвитку соціальних педагогів та у майбутній професійній діяльності, подолання можливих бар'єрів, наведемо приклади застосування їх у сучасному освітньому процесі вишів.

Однією з інноваційних форм розвитку професійної компетентності педагогів, що впроваджена в освітній процес Університету імені Бориса Грінченка, є конкурс студентських відеопроєктів «Педагогіка в житті». Цей освітній формат спрямований не лише на розвиток інформаційної та цифрової компетентностей у майбутніх педагогів, а й на подолання вже окреслених бар'єрів, які ускладнюють процес самореалізації.

Метою Конкурсу є створення студентами відеоматеріалів на основі реальних педагогічних ситуацій або інтерв'ю, у яких розкриваються актуальні виклики часу у взаємодії дитини з соціальним середовищем. Учасники мають на меті висвітлити нагальні проблеми сучасної педагогіки та донести до глядача важливе послання (message), акцентуючи увагу на тристоронніх стосунках: батьки – дитина – педагог.

Найбільш поширеним форматом подання студентських робіт є короткометражні фільми тривалістю 7–10 хвилин, у яких демонструється змодельована педагогічна ситуація з її поступовим розв’язанням. Завершальним або початковим елементом таких відеопроєктів зазвичай є риторичне запитання до глядача, що стимулює до роздумів.

Показовим прикладом є авторський відеопроєкт «Синдром відмінниці», де розкривається проблема надмірної батьківської вимогливості. Основний меседж полягає в тому, що завищені очікування з боку дорослих можуть призводити до психологічних травм у дітей, які в подальшому стають джерелом комплексів у дорослому житті [10, С. 109-118].

Серед сучасних інноваційних технологій розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців освітньої та соціальної сфери є *проектна технологія, або грантова проектна заявка*, що сьогодні, вважаємо, є найдієвішою формою створення оптимальних умов для здійснення творчого пошуку педагогів з метою задоволення їх професійних інтересів, розвитку здібностей та готовності працювати в інноваційному середовищі. *Проектна діяльність* (індивідуальна та групова) у підготовці фахівців у **Бердянському державному педагогічному університеті** є домінантною інноваційною формою підготовки на бакалаврському та магістерському рівнях навчання. поєднує в собі теоретичні знання з практичним досвідом, сприяє формуванню професійних компетентностей і розвиває активну соціальну позицію студентів.

Проект – це послідовність взаємопов’язаних дій, які виконуються впродовж встановленого обмеженого часу, що передбачає активну діяльність кожного з учасників як складової спільної роботи, в результаті якої досягається певна мета та розв’язується проблема.

Проектна діяльність — це цілеспрямований процес створення нового соціально значущого продукту або вирішення конкретної проблеми шляхом планування, реалізації та оцінювання. У контексті навчання соціальних педагогів вона спрямована на:

- розвиток критичного мислення та вміння самостійно приймати рішення;

- оволодіння інструментами дослідження соціальних проблем;
- формування навичок командної роботи, комунікації, лідерства;
- підготовку до роботи з різними цільовими групами (дітьми, сім'ями, вразливими категоріями населення тощо).

Грантова діяльність — це один із інструментів проєктної роботи, що передбачає залучення фінансування для реалізації соціально значущих ініціатив через участь у конкурсах грантів від державних, міжнародних та громадських організацій.

У процесі участі в таких формах навчання майбутні соціальні педагоги:

- знайомляться з алгоритмами підготовки проєктних заявок (опис проблеми, мета, завдання, бюджет, індикатори результативності тощо);
- оволодівають практиками моніторингу та оцінювання проєктів;
- набувають навичок пошуку донорів і формування партнерства;
- здобувають досвід комунікації з громадами, органами влади, благодійними фондами;
- навчаються основам стратегічного планування та управління соціальними ініціативами.

У рамках підготовки соціальних педагогів в українських університетах проєктна діяльність реалізується через:

- студентські стартапи соціального спрямування;
- участь у програмах ЄС (наприклад, Erasmus+, House of Europe);
- грантові програми міжнародних фондів (UNICEF, USAID, International Renaissance Foundation тощо);
- створення мініпроєктів у межах курсів з менеджменту соціальної роботи чи інноваційних технологій;

Проєктно-грантова діяльність є **інноваційною формою навчання**, оскільки:

- забезпечує високий рівень інтеграції освіти, практики й дослідження;
- сприяє реальній соціальній дії, а не лише моделюванню ситуацій;
- розвиває м'які навички (soft skills), необхідні для сучасного ринку праці;

- мотивує студентів до самореалізації та залучення в громадянське суспільство.

Таким чином, проєктна та грантова діяльність — це не лише ефективний інструмент розвитку професійної компетентності соціального педагога, а й важливий чинник інноваційного оновлення змісту професійної освіти. Такі форми навчання дозволяють студентам опанувати сучасні технології соціальної роботи, стати ініціаторами позитивних змін у громаді.

Отже, використання інновацій має не тільки спільні методологічні та технологічні точки дотику, методологічну основу та проектування цілей діяльності, а й ряд переваг: гнучкість у застосуванні, багатоваріантність прийомів, взаємодоповнюваність, сучасність.

Таким чином, процес розвитку професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів є цілісним і водночас динамічним процесом, оскільки передбачає адаптивність у підходах до змісту та вибору форм і методів роботи. Органічною складовою розвитку професійної компетентності є особистісне та практичне спрямування навчання на основі компетентнісного підходу. Результатом впровадження інноваційних форм розвитку професійної компетентності педагогів є динаміка фахової компетентності, яка проявляється в прирості знань, умінь, навичок, досвіду особистісного саморозвитку, творчої діяльності, емоційно - ціннісних відносин, ціннісно - світоглядної спрямованості майбутніх соціальних педагогів як агентів соціальних змін.

Висновки до I розділу

1. Сучасна парадигма вищої освіти в Україні пріоритетним завданням визначає розвиток інституцій підготовки соціальних педагогів до професійної діяльності сучасними інструментами, у тому числі, інноваційними технологіями, практиками.

2. Визначено, що в умовах постійного зростання обсягів науково-технічної інформації, стрімких темпів розвитку всіх сфер життя сучасного суспільства основним резервом і надійним засобом адаптації особистості до сучасного суспільства є проблема якості освіти та підготовка компетентного, конкурентоздатного педагога без якого неможливо здійснювати модернізацію освіти в третьому тисячолітті.

3. Аналіз наукових досліджень з підготовки майбутніх соціальних педагогів дозволив встановити, що існує об'єктивна суспільно значущість розвитку професійних компетенцій на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого підходів. Встановлено, що даній проблемі приділяється належна увага вітчизняними та зарубіжними вченими, а практикою закріплюються теоретичні знання.

4. Доведено, що в ситуації модернізації професійної освіти, упровадження компетентнісно орієнтованої парадигми розвиток наукових і професійно-творчих форм мислення, гнучкості, мобільності, загальної та педагогічної культури визнано своєчасним, найбільш впливовим і перспективним процесом у навчанні та подальшому вдосконаленні якості підготовки.

5. Встановлено, що компетентність соціального педагога – це можна міра професіоналізму, володіння професією на рівні наукових та методичних засадах, майстерності, а інноваційна компетентність - динамічна комбінація знань, вмінь та практичних навичок педагога у процесі досягнення професійних успіхів.

6. Зазначено, що важливою умовою розвитку професійної компетентності є використання в процесі навчання інноваційних інструментів, розроблення системи засобів і методів, що забезпечують формування сучасного фахівця системи освіти та сфери соціальної роботи.

Розділ II. ПРАКТИЧНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ

2.1. Модель впровадження інноваційних технологій у професійну підготовку соціальних педагогів

Результати аналізу наукової літератури та стану підготовки майбутніх соціальних педагогів у закладах вищої освіти свідчать, що проблема інструментів (технологій, методів, форм, практик) інноваційного розвитку потребує постійного поповнення, оновлення, осучаснення.

Відповідно до поставлених завдань дослідження, результатів теоретичного розділу магістерського дослідження, аналізу практичних доробків із зазначеної проблеми нами була розроблена програма та методика експериментального дослідження щодо практичних шляхів розвитку професійної компетентності майбутніх педагогів соціальних інноваційними засобами.

I етап – спроектувати модель впровадження інноваційних інструментів у професійну підготовку соціальних педагогів.

II етап – розробити освітній мінікурс з розвитку професійної компетентності педагогів соціальних інноваційними інструментами.

Відповідно мети I етапу експериментального дослідження зазначимо, що у сучасних умовах соціальних трансформацій, спричинених війною, кризами, зростанням запитів системи освіти до соціальних служб та фахівців у сфері допомоги, особливої актуальності набуває питання модернізації підготовки соціальних педагогів. Зважаючи на необхідність формування у них не лише теоретичних знань, а й практичних, емоційних, цифрових та інноваційних компетентностей виникає потреба в розробленні **моделі впровадження інноваційних технологій** у цей процес.

Розроблена нами модель впровадження інноваційних технологій структурована за ключовими компонентами освітнього процесу: цільовий, змістовий, технологічний, організаційний, оцінювально-рефлексивний,

результативний з опору на науково-методичні підходи у підготовці фахівців.

У таблиці 2.1. представлено МОДЕЛЬ. Також надаємо детальний опис компонентів МОДЕЛІ з вказівками на наукове підґрунтя, з урахуванням сучасного стану в країні, що відображується на змісті, інструментах підготовки кадрів до роботи у кризовій ситуації.

Табл. 2.1.

Модель впровадження інноваційних технологій у професійну підготовку соціальних педагогів

Компонент моделі	Змістове наповнення	Інноваційні технології / підходи	Очікувані результати
Цільовий компонент	Формування професійної, соціальної, комунікативної та емоційної компетентностей соціального педагога	Компетентнісний, практикоорієнтований, міждисциплінарний підходи	Усвідомлена професійна ідентичність; готовність до роботи з вразливими категоріями
Змістовий компонент	Актуалізація змісту освітніх програм згідно з викликами часу (ВПО, війна, травматизація, інклюзія)	Інтеграція кейсів, тренінгових модулів, практикоорієнтованих тем, цифрових інструментів	Сучасна база знань і навичок, здатність діяти в непередбачуваних ситуаціях
Технологічний компонент	Реалізація змісту за допомогою новітніх педагогічних і цифрових інструментів	- Кейс-метод- Проектне навчання (PBL) - Дизайн-мислення- Симуляції й рольові ігри - Онлайн-платформи (Moodle, Padlet, Miro)- Соціальні хакатони, EdTech-сервіси	Розвиток аналітичного мислення, емпатії, навичок роботи в команді, цифрової грамотності
Організаційний компонент	Створення гнучкого, відкритого освітнього простору, орієнтованого на взаємодію та практику	- Peer-to-peer та менторські формати - Гнучке навчання (blended learning)- Навчання у співпраці з громадами, соціальними службами	Підвищення мотивації до навчання, занурення в реальне професійне середовище
Оцінювально-рефлексивний компонент	Оцінювання не лише результатів, а й процесу навчання,	- Формувальне оцінювання	Розвиток рефлексивних умінь, здатність

	формування здатності до саморефлексії	- Портфоліо, самооцінювання - Зворотний зв'язок у цифровому середовищі	аналізувати й удосконалювати власну професійну діяльність
Результативний компонент	Комплексна характеристика випускника як професіонала	Інтегрований розвиток знань, навичок, цінностей, особистісних якостей	Компетентний соціальний педагог, здатний працювати в умовах змін і викликів сучасного суспільства

Запропонований опис компонентів МОДЕЛІ дозволить глибше зрозуміти цілі, наукові підходи до вибору тієї чи іншої технології та результати майбутньої професійної діяльності соціального педагога, що формуються на етапі навчання у виші.

Так, **цільовий компонент** визначає ключову мету інноваційної підготовки

- формування професійної компетентності соціального педагога, яка включає:
 - знання нормативно-правової бази, принципів соціально-педагогічної діяльності;
 - розвиток емоційного інтелекту, етичних норм, комунікативних та фасилітаційних навичок;
 - готовність до роботи з вразливими групами (діти ВПО, родини ветеранів, діти з ООП тощо);
 - здатність діяти в умовах соціальної невизначеності, криз, міжвідомчої взаємодії.

Для досягнення цих цілей модель ґрунтується на компетентнісному, практикоорієнтованому та міждисциплінарному підходах, що дозволяє формувати фахівця з широким спектром знань і навичок.

2. Змістовий компонент передбачає оновлення змісту освітніх програм відповідності до сучасних викликів та потреб суспільства.

Зміст повинен включати:

- модулі з кризової, інклюзивної, сімейної соціальної педагогіки;
- тематичні блоки, присвячені роботі з дітьми, які пережили втрати, травми, насильство;
- практичні кейси з реального досвіду психологічної служби ЗЗСО, волонтерських ініціатив, центрів психосоціальної підтримки.

Окрім того, важливо інтегрувати міжнародний досвід у сфері соціального захисту, роботи з громадами, цифрової взаємодії з клієнтами.

3. Технологічний компонент передбачає використання інноваційних форм та методів навчання, які активізують студента, сприяють формуванню навичок спеціаліста XXI століття, таких як критичне мислення, емоційний інтелект, співпраця, креативність.

До прикладів таких технологій належать:

- Кейс-метод – аналіз складних життєвих ситуацій клієнтів психологічних та соціальних служб;
- Проектне навчання (PBL) – створення соціальних ініціатив, розробка проектів;
- Симуляційні вправи – рольові ігри на тему кризового консультування, прийому в ІРЦ, Центрі життєстійкості тощо;
- ІКТ-інструменти – інтеграція платформ Moodle, Zoom, Padlet, Canva, Miro, використання VR для моделювання ситуацій у громадах.

Ці технології не лише підвищують мотивацію до навчання, а й наближають його до реальної практики.

4. Організаційний компонент передбачає створення гнучкого безбар'єрного освітнього середовища, що враховує індивідуальні траєкторії навчання, інклюзивні підходи та співпрацю із соціальними партнерами. Зокрема:

- дуальна освіта (навчання + практика у ЦСС, освітніх закладах);
- менторство – супровід студентів досвідченими фахівцями або студентами за методикою «рівний - рівному»;
- Peer-to-peer навчання – навчання у парах, міжгрупові проекти;
- соціальні практикуми – залучення студентів до супроводу клієнтів під час стажування.

Такі форми дають змогу забезпечити ефективну підготовку, зорієнтовану на життєві ситуації.

5. Оцінювально-рефлексивний компонент передбачає зміну підходів до оцінювання. Основна увага приділяється не лише результату, а й процесу

навчання, здатності студента до самоаналізу, рефлексії.

Інструменти:

- формувальне оцінювання (анкетування, опитування, чек-листи навичок);
- електронне портфоліо студента (проекти, відгуки, свідчення практики);
- самооцінка та взаємооцінка в групах;
- рефлексивні щоденники з аналізом власного досвіду в практичному середовищі.

Це сприяє формуванню відповідального фахівця, здатного навчатися упродовж життя.

6. Результативний компонент. Фінальним результатом реалізації моделі є формування фахівця нової генерації – соціального педагога, здатного до:

- мобільної професійної адаптації;
- гнучкої роботи в кризових та міждисциплінарних умовах;
- організації інноваційних форм підтримки клієнтів;
- постійного саморозвитку та навчання.

Таким чином, модель забезпечує підготовку не лише «виконавця», а агента змін у соціальній сфері.

У процесі побудови МОДЕЛІ впровадження інноваційних інструментів у професійну підготовку педагогів соціальних ми поклалися на аналіз теоретико-практичних розробок науковців та практиків, представлених у I розділі, але, відповідно компонентам МОДЕЛІ, зробимо певні акценти на найбільш вдалих напрацюваннях окремих авторів.

Так, А. Капська **цільовий компонент** у контексті професійної підготовки розглядає як систему знань, умінь і цінностей; спосіб формування професійної компетентності соціального педагога [14].

Змістовий компонент у дослідженнях О. Савченко – це необхідність оновлення навчальних програм з урахуванням інклюзивної, кризової, сімейної педагогіки; інтеграція практичного контенту відповідно до запитів суспільства [37].

Технологічний компонент з точки зору Н. Яковлевої – це активні чинники професійного становлення студентів методами проєктного навчання, симуляції, кейс-методу, цифрових інструментів (Zoom, Miro, Padlet) [43].

Організаційний компонент засобами освітніх інновацій, вважає Л. Пахомова, сприяє створенню гнучкого освітнього середовища, співпраці в системі «ЗВО - соціальні служби», волонтерство [26].

Оцінювально-рефлексивний компонент, зазначає Н. Рудкевич, це - практики формувального оцінювання, електронного портфоліо, самооцінка, рефлексивний щоденник, що є важливими інструментами становлення майбутнього педагога [34].

Результативний компонент, з точки зору Ю. Новгородської, визначає ступінь сформованості соціального педагога як інноваційно активного, соціально відповідального фахівця, агента змін у громадах [23].

Підсумок проведеної нами роботі з побудови МОДЕЛІ дозволяє сформулювати наступні висновки.

Аналіз змісту професійної підготовки соціальних педагогів у сучасних умовах трансформації освіти засвідчує потребу в системному оновленні педагогічних підходів, форм і методів навчання. У зв'язку з цим модель впровадження інноваційних інструментів у професійну підготовку майбутніх фахівців освітньої та соціальної сфери набуває особливої актуальності як ефективний механізм формування їхньої конкурентоспроможності, адаптивності та готовності до професійної діяльності в умовах змін.

Запропонована модель базується на принципах особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів і охоплює ключові компоненти: цільовий, змістовий, технологічний, організаційний, оцінювально-рефлексивний, результативний. Така структура моделі дозволяє забезпечити цілісність та логічну послідовність професійного розвитку майбутнього соціального педагога.

Особливістю моделі є інтеграція різноманітних **інноваційних технологій**, зокрема проєктної, кейс-методики, технологій розвитку критичного мислення,

соціального проєктування, ресурсноорієнтованих практик, цифрових освітніх інструментів тощо. Упровадження цих технологій у навчальний процес дозволяє не лише урізноманітнити форми освітньої взаємодії, а й забезпечити практикоорієнтованість, міждисциплінарність та високий рівень професійної залученості студентів.

Важливо, що така модель передбачає активну участь студентів у соціальних проєктах, волонтерських ініціативах, грантовій діяльності, що сприяє розвитку лідерських якостей, навичок командної роботи, відповідальності та рефлексії. Крім того, значна увага приділяється впровадженню елементів неформальної освіти, співпраці з практиками та організаціями соціального спрямування.

Таким чином, модель впровадження інноваційних інструментів у професійну підготовку соціальних педагогів відповідає сучасним викликам системи освіти та соціальної роботи й забезпечує підготовку фахівців нового покоління – творчих, компетентних, гнучких до змін, здатних ефективно працювати з різними соціальними групами та ініціювати позитивні зміни в суспільстві. Її реалізація сприятиме підвищенню якості освіти, формуванню інноваційної культури майбутніх педагогів соціальних та посиленню соціальної значущості їхньої професійної діяльності.

2.1. Мінікурс з розвитку професійної компетентності педагогів соціальних інноваційними інструментами

У сучасних умовах реформування освіти та підвищення соціального запиту на компетентного фахівця, особливого значення набуває інноваційне переосмислення підходів до професійної підготовки соціальних педагогів. У цьому контексті розроблена *Модель впровадження інноваційних інструментів у професійну підготовку* виступає системоутворюючою основою для реалізації сучасних форм і методів навчання, а **Мінікурс «Соціальний педагог: розвиток**

професійної компетентності інноваційними засобами» є практичним втіленням окремих компонентів цієї моделі.

Модель передбачає поетапне впровадження інновацій (технологічних, змістових, організаційно-педагогічних) через інтермодульне навчання, гнучкі формати занять (дистанційне, інтерактивне, тренінгове), компетентнісний підхід і рефлексивні практики. Саме на ці принципи спирається Мінікурс, який охоплює такі складові, як: **використання кейс-методу** в дистанційному форматі (формування аналітичного мислення, професійної рефлексії); **усвідомлення власних ресурсів** через арт-практики (розвиток емоційного інтелекту, саморегуляції); **тренінг емпатійного спілкування** (оволодіння комунікативною та соціальною компетентностями) та інші інструменти.

Таким чином, розроблений нами Мінікурс є структурним елементом реалізації моделі, що дозволяє не лише теоретично обґрунтувати доцільність впровадження інновацій, а й апробувати їх на практиці в освітньому середовищі. Мінікурс призначено для впровадження в освітній процес бакалаврського та магістерського рівнів як варіативна освітня компонента освітньо-професійної програми «Соціальна педагогіка». Він забезпечує інтеграцію інноваційних інструментів у зміст фахової підготовки, сприяє розвитку ключових компетентностей майбутніх соціальних педагогів, відповідає вимогам сучасної педагогічної науки та стандартам вищої освіти.

Отже, взаємозв'язок між Моделлю та Мінікурсом є концептуальним і функціональним: модель забезпечує рамку, а мінікурс — інструмент, засіб реалізації. Така єдність створює підґрунтя для якісної модернізації професійної підготовки соціального педагога.

Мінікурс «Соціальний педагог: розвиток професійної компетентності інноваційними засобами»

Цільова група: здобувачі спеціальності «Соціальна педагогіка», освітнього рівня бакалавра / магістра.

Тривалість програми: 24 години (8 годин на кожен тематичний модуль)

Форма реалізації: змішане навчання; практикоорієнтовані заняття, тренінги, мікропроекти.

Мета мінікурсу: формування ключових професійних компетентностей майбутніх педагогів шляхом опанування та застосування інноваційних соціальних інструментів у процесі навчання.

Завдання програми

1. Ознайомити здобувачів із сучасними інноваційними технологіями та практиками соціально-педагогічної діяльності.
2. Сприяти розвитку креативного мислення, цифрової грамотності, соціального проєктування.
3. Навчити самостійно створювати та реалізовувати інноваційні освітньо-соціальні ініціативи.
4. Розвинути навички фасилітації, ненасильницької комунікації, рефлексії та самооцінювання.
5. Посилити внутрішні ресурси та мотивацію до професійного розвитку.

Очікувані результати реалізації програми

Після завершення програми здобувачі:

- оволодіють сучасними інноваційними технологіями соціально-педагогічної діяльності;
- зможуть розробляти, реалізовувати та оцінювати освітні та соціальні проєкти;
- підвищать рівень власної професійної мотивації, самоусвідомлення і внутрішньої ресурсності;
- зможуть ефективно застосовувати цифрові, комунікативні та рефлексивні інструменти в професійній діяльності;
- будуть готові до активної участі в інноваційному розвитку освітнього простору та соціальної сфери.

Форми підсумкового оцінювання

1. Розробка та презентація авторського мініпроєкту.
2. Електронне портфоліо з результатами участі у кожному модулі.
3. Рефлексивне есе «Я - майбутній педагог соціальних змін».

ЗМІСТ

**мінікурсу «Соціальний педагог: розвиток професійної компетентності
інноваційними засобами»**

Модуль 1. Цифрова компетентність та інноваційна педагогіка					
Мета: розвивати здатність використовувати цифрові інструменти в освітній діяльності, створювати інтерактивний навчальний контент					
№	Тема заняття	Зміст заняття / компетентності	Форми та методи роботи	Обсяг годин	Форма контролю
1.1	Цифрові інструменти для професійного зростання педагога	Ознайомлення з цифровими платформами, мобільними застосунками, ресурсами для соціальних педагогів	Оглядові презентації, практикум	2 год	Тест, міні-опитування
1.2	Освітні мікролекції та сторітелінг	Створення коротких відео / презентацій з професійною темою	Робота в малих групах, практичне завдання	2 год	Відеоролик (peer review)
1.3	Гейміфікація як інструмент залучення до навчання	Створення інтерактивних ігор, квестів, вікторин для освітньої діяльності	Майстер-клас, робота в платформах Kahoot, Genially	2 год	Презентація гри
1.4	Онлайн-кейси та віртуальні симуляції	Вивчення кейс-методу в дистанційному форматі	Аналіз кейсів, онлайн-дискусія	2 год	Рефлексивна замітка
Разом за 1 модуль: 8 годин					

Модуль 2. Соціальне проєктування та грантова діяльність					
Мета: формування ресурсорієнтованого підходу до розвитку професійної ідентичності інноваційними інструментами					
№	Тема заняття	Зміст заняття / компетентності	Форми та методи роботи	Обсяг годин	Форма контролю
2.1	Соціальне проєктування в діяльності педагога	Основи розробки проєктів: проблема, мета, завдання, бенефіціари	Тренінг, робота з шаблонами	2 год	Проектна заявка (1-й етап)

2.2	Грантова діяльність як ресурс для змін	Джерела фінансування, принципи подання заявок, типові помилки	Аналіз прикладів, робота з конкурсами	2 год	Короткий опис ідеї проєкту (грантовий фрейм)
2.3	Принципи ресурсноорієнтованого підходу	Усвідомлення власних ресурсів: цінності, мотивація, досвід	Арт-практики, індивідуальна робота	2 год	Рефлексивний аркуш
2.4	Розробка освітнього мініпроєкту	Інтеграція здобутих знань у власний мініпроєкт	Робота в групах, консультування	2 год	Презентація проєкту
Разом за 2 модуль: 8 год.					

Модуль 3. Комунікація, фасилітація, рефлексія					
Мета: Формування м'яких навичок для роботи в команді та з клієнтами					
№	Тема заняття	Зміст заняття / компетентності	Форми та методи роботи	Обсяг годин	Форма контролю
3.1	Ненасильницька комунікація (NVC) в роботі педагога	Принципи емпатійного спілкування, конфліктологія	Тренінг, рольові ігри	2 год	Моделювання ситуацій
3.2	Фасилітація як інструмент освітньої взаємодії	Методики ведення діалогу, прийняття групових рішень	Робота в парах, методика «Шість капелюхів»	2 год	Практичне завдання «Фасилітація кейсу»
3.3	Техніки професійної рефлексії	Освітнє портфоліо, щоденник успіху, самооцінка	Індивідуальна робота, груповий обмін	2 год	Заповнене портфоліо
3.4	Підсумкова інтеграція досвіду	Обговорення, обмін ідеями, підготовка до підсумкового есе	Рефлексивне коло, метод «Метелик»	2 год	Рефлексивне есе
Разом за 3 модуль: 8 год.					
Усього за мінікурс: 24 години					

Пропонуємо приклад розробки конспектів занять (одна тема з кожного модулю програми) з витриманими методичними вимогами. До кожного заняття пропонуємо чек-лист та роздатковий матеріал.

Модуль 1. Цифрова компетентність та інноваційна педагогіка

Заняття 1. Вивчення кейс-методу в дистанційному форматі

Тема: Аналіз кейсів, онлайн-дискусія

Форма: Заняття в Zoom або Moodle/Google Meet

Тривалість: 90 хвилин

Мета: Ознайомити студентів із сутністю кейс-методу, розвивати навички аналітичного мислення, аргументації, роботи в команді.

Структура заняття:

1. Вступ (10 хв)

Вітання, представлення теми.

Міні-лекція: Що таке кейс-метод? Переваги в соціально-педагогічній підготовці.

Онлайн-опитування (Mentimeter / Google Forms): "Чи брали участь у кейс-дискусіях? Що було складно?"

2. Опрацювання кейсу (40 хв)

Розподіл студентів на малі групи (використання breakout rooms).

Кейс-ситуація: "Шкільний булінг у 6 класі. Роль соціального педагога".

Завдання:

Визначити проблему.

Скласти карту зацікавлених сторін.

Запропонувати 2–3 альтернативи вирішення.

Аргументувати вибір оптимального варіанта.

Групова робота з фасилітацією викладача.

3. Онлайн-дискусія (30 хв)

Кожна група презентує свій варіант.

Спільне обговорення: переваги/ризики обраних рішень.

Використання Jamboard для фіксації спільного варіанту рішення.

4. Підсумки (10 хв)

Рефлексія: що було складно, цікаво, нове.

Домашнє завдання: підготувати міні-кейс зі своєї практики (до 1 сторінки).

Методи оцінювання: участь у груповій роботі, якість аргументації, короткий письмовий аналіз кейсу.

Чек-лист для аналізу кейсу

Під час групової роботи над кейсом переконайтесь, що ви:

- Зрозуміли основну суть ситуації (хто, що, де, коли).
- Визначили головну проблему або дилему.
- Визначили основних стейкхолдерів (учасників ситуації).
- Проаналізували можливі причини проблеми.
- Сформували не менше 2 альтернатив розв'язання.
- Аргументували вибір оптимального варіанту.
- Підготували коротку презентацію результатів.
- Взяли участь в обговоренні кейсу з іншими групами.

Роздатковий матеріал: Пам'ятка "Як аналізувати кейс"

Етапи роботи з кейсом:

1. Ознайомлення з ситуацією

Прочитайте кейс двічі.

Випишіть ключові факти.

2. Ідентифікація проблеми

3. Що саме викликає труднощі?

Для кого ситуація критична?

4. Збір варіантів вирішення

Які альтернативи має соціальний педагог?

Урахуйте законодавчі, етичні, психологічні аспекти.

5. Оцінка наслідків

Які можливі плюси і мінуси кожного варіанту?

Чи може виникнути новий ризик?

6. Обґрунтування рішення

Оберіть найоптимальніше.

Поясніть, чому саме воно.

Модуль 2. Соціальне проєктування та грантова діяльність

Заняття 2. Усвідомлення власних ресурсів: цінності, мотивація, досвід

Тема: Арт-практики в самопізнанні

Форма: очна або онлайн

Тривалість: 90 хвилин

Мета: Стимулювати рефлексію, виявлення внутрішніх ресурсів через арт-методи, сприяти особистісному зростанню майбутніх соціальних педагогів.

Структура заняття:

1. Вступ (10 хв)

Бесіда: Що таке "ресурси"? Як їх розпізнати у собі?

Цитата для обговорення: «Ти не можеш служити з порожньої чаші».

2. Арт-практика 1: "Квітка моїх ресурсів" (20 хв)

Інструкція: Намалювати квітку, в центрі – "Я", пелюстки – джерела сили: цінності, мотивації, важливі події, люди, вміння.

Індивідуальне виконання, музичний супровід.

Обговорення в парах або малих групах.

3. Арт-практика 2: "Колаж ресурсного дня" (30 хв)

Онлайн-дошка Canva або вирізки з журналів.

Колаж на тему: "День, коли я був(ла) у ресурсі".

Питання для рефлексії:

Що тоді допомогло?

Як я можу повторити це у майбутньому?

4. Обмін і обговорення (20 хв)

Добровільна презентація робіт.

Коментарі одногрупників: "Я побачив(ла) в тобі...".

5. Підсумки (10 хв)

Рефлексивне коло: "Мій головний ресурс на сьогодні".

Домашнє завдання: написати коротке есе (до 1 сторінки): "Мої 3 ресурси і як я їх підтримую".

Методи оцінювання: участь у творчих практиках, глибина рефлексії, есе.

Чек-лист: Робота з ресурсом "Я – Квітка"

Під час малювання та рефлексії подумайте:

- Я назвав(ла) свої основні життєві цінності.
- Згадав(ла) події, які мене формували.
- Усвідомив(ла), хто мене підтримує і надихає.
- Зазначив(ла) свої ключові вміння.
- Визначив(ла), що надає мені сили в критичні моменти.
- Обговорив(ла) свою квітку з іншими (за бажанням).

Роздатковий матеріал: Шаблон "Квітка моїх ресурсів" (опис)

- **Центр:** Моє ім'я або "Я"
- **Пелюстки:**
 1. Цінності (що для мене найважливіше?)
 2. Люди (хто мене підтримує?)
 3. Вміння (що я добре вмію?)
 4. Мотивація (що мене рухає?)
 5. Досвід (які події мене змінили?)
 6. Самопідтримка (як я відновлююсь?)

Модуль 3. Комунікація, фасилітація, рефлексія

Заняття 3. Принципи емпатійного спілкування

Тема: Тренінг навичок емпатії

Форма: тренінг (очно або онлайн)

Тривалість: 90 хвилин

Мета: Ознайомити з принципами емпатійного слухання, навчити базових технік емпатійного реагування у професійній діяльності.

Структура заняття:

1. Вступ (10 хв)

Цитата для роздумів: «Емпатія — це відчуття біль іншого без поради й оцінки».

Мікро-опитування: Що для вас емпатія?

2. Міні-лекція (10 хв)

Види слухання (пасивне, активне, емпатійне).

4 кроки емпатійного реагування за Маршалом Розенбергом:

1. Спостереження

2. Почуття

3. Потреба

4. Прохання

3. Тренінгова вправа 1: "Я – дзеркало" (20 хв)

- Робота в парах: одна особа розповідає про ситуацію, інша — "дзеркалить" її емоції та сенси.

- Зворотний зв'язок: Що було легко/важко?

4. Тренінгова вправа 2: "Фрази, що відкривають серце" (20 хв)

- Робота з картками (або чат-генератором): приклади емпатійних та неемпатійних фраз.

- Завдання: розпізнати та переформулювати.

5. Тренінгова вправа 3: "Проблема – реакція – рішення" (20 хв)

- Групи отримують ситуації (наприклад, "дитина не хоче йти до школи", "підліток в агресії").

- Завдання: обрати емпатійну реакцію + коротка рольова гра.

6. Підсумки (10 хв)

- Техніка "Валіза, смітник, полиця" (що беру, що залишаю, що відкладу).

- Домашнє завдання: спостерігати протягом тижня за власною комунікацією й записати 3 приклади емпатійного/неемпатійного реагування.

Методи оцінювання: участь у вправах, самоспостереження, самоаналіз ситуацій.

Чек-лист: Ознаки емпатійного слухання

Слухаючи людину, відміть, чи:

- Я був(ла) зосереджен(а) тільки на співрозмовнику.
- Я не перебивав(ла), навіть якщо мав(ла) іншу думку.
- Я уточнював(ла): "Чи я правильно тебе зрозумів(ла)...?"
- Я відображав(ла) емоції співрозмовника: "Здається, ти засмучений(а)..."

- Я не давав(ла) порад, якщо мене не просили.
- Я уникнув(ла) оцінок, моралізаторства.
- Моя міміка та жестика відповідала підтримці.

Роздатковий матеріал: Пам'ятка "4 кроки емпатії"

1. **Спостереження** – Назвати факти, без оцінок.
“Я бачу, що ти мовчиш останні пів години...”
2. **Почуття** – Визнати емоцію іншого.
“Можливо, тобі зараз самотньо чи сумно?”
3. **Потреба** – Зрозуміти, що за цим стоїть.
“Ти, мабуть, потребуєш підтримки чи розуміння.”
4. **Прохання** – М’яке запитання або пропозиція.
“Хочеш, я побуду з тобою?”

Табл.2.3.

Роздатковий матеріал: Таблиця емпатійних фраз

Неемпатійно	Емпатійно
“Та не переживай, інші ще гірше живуть”	“Я бачу, що тобі важко. Це має значення”
“Все буде добре”	“Хочеш розповісти, що тебе турбує?”
“Чому ти плачеш?”	“Ти зараз в емоціях — я з тобою”
“Просто заспокойся”	“Я чую, що це тебе хвилює. Я поруч”

Отже, запропонований мінікурс розвитку професійної компетентності соціальних педагогів інноваційними інструментами дозволяє реалізувати вимоги сучасної вищої освіти відповідно принципам Сталого розвитку, забезпечити підготовку фахівців закладів освіти та соціальної сфери здатних працювати з різними соціальними групами в умовах нестабільності та турбулентності інноваційними засобами, використовуючи сучасні технічні можливості у форматі мобільності, гнучкості, соціально-психологічної ефективності. Даний курс формує інноваційну культуру майбутніх соціальних педагогів, підвищує

якість освіти, популяризує та підсилює значущість професії соціального педагога.

ВИСНОВКИ ДО II РОЗДІЛУ

1. У другому розділі кваліфікаційної роботи акцентовано увагу на інноваційних підходах, технологіях та інструментах формування професійної компетентності педагогів соціальних. Розроблено програму та методичку експериментального дослідження щодо практичних шляхів розвитку професійної компетентності майбутніх педагогів соціальних інноваційними засобами.

2. Сформовано модель впровадження інноваційних технологій розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців та структуровано за ключовими компонентами освітнього процесу: цільовий, змістовий, технологічний, організаційний, оцінювально-рефлексивний, результативний з опорою на науково-методичні підходи у підготовці фахівців.

3. Розкрито зміст і механізми впровадження моделі з інноваційних інструментів як системоутворюючої основи для реалізації сучасних форм і методів навчання.

4. Розроблено мінікурс «Соціальний педагог: розвиток професійної компетентності інноваційними засобами», що є практичним втіленням компонентів цієї моделі; запропоновано приклади конспектів занять за темами курсу, що забезпечує інтеграцію інноваційних інструментів у зміст фахової підготовки, сприяє розвитку ключових компетентностей майбутніх соціальних педагогів, відповідає вимогам сучасної педагогічної науки та стандартам вищої освіти.

5. Доведено, що зміст структурних компонентів програми забезпечує компетентнісний підхід до оволодіння сучасними інноваційними технологіями соціально-педагогічної діяльності; формує здатність ефективно застосовувати цифрові, комунікативні та рефлексивні інструменти в професійній діяльності.

6. Вважаємо, що модель та програма мінікурсу з розвитку професійної компетентності соціальних педагогів інноваційними інструментами відповідає сучасним викликам системи освіти та соціальної роботи й забезпечує підготовку

фахівців нового покоління – творчих, компетентних, гнучких до змін, здатних ефективно працювати з різними соціальними групами та ініціювати позитивні зміни в суспільстві.

7. Реалізація даної теми дослідження відповідає принципам Сталого розвитку, підвищенню якості вищої освіти, формуванню інноваційної культури майбутніх педагогів соціальних та посиленню соціальної значущості професійної діяльності.

ВИСНОВКИ

1. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю трансформації професійної підготовки соціальних педагогів відповідно до нових освітніх викликів, зокрема через використання сучасних інноваційних технологій. Запропоноване дослідження спрямоване на поєднання глибокого теоретичного аналізу та впровадження інструментів, що сприяють підвищенню якості фахової підготовки та забезпечують ефективне функціонування соціального педагога в сучасному освітньому просторі.

2. Визначено, що в умовах постійного зростання обсягів науково-технічної інформації, стрімких темпів розвитку всіх сфер життя сучасного суспільства основним резервом і надійним засобом адаптації особистості до сучасного суспільства є проблема якості освіти та підготовки компетентного, конкурентоздатного педагога без якого неможливо здійснювати модернізацію освіти в третьому тисячолітті.

3. Встановлено, що компетентність соціального педагога можна розглядати як міру професіоналізму, володіння професією на рівні наукових та методичних засадах, майстерності, а інноваційну компетентність - як динамічну комбінацію знань, вмінь та практичних навичок педагога у процесі досягнення професійних успіхів.

4. Зазначено, що важливою умовою розвитку професійної компетентності є використання в процесі навчання інноваційних інструментів, розроблення системи засобів і методів, що забезпечують формування сучасного фахівця системи освіти та сфери соціальної роботи.

5. Акцентовано увагу на інноваційних підходах, технологіях та інструментах розвитку професійної компетентності педагогів соціальних.

6. Сформовано модель впровадження інноваційних технологій розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців, структуровану за ключовими компонентами освітнього процесу: цільовий, змістовий, технологічний, організаційний, оцінювально-рефлексивний, результативний з опорою на науково-методичні підходи у підготовці фахівців.

7. Розроблено мінікурс «Соціальний педагог: розвиток професійної компетентності інноваційними засобами», що є практичним втіленням компонентів моделі; запропоновано приклади конспектів занять за темами курсу, що забезпечує інтеграцію інноваційних інструментів у зміст фахової підготовки, сприяє розвитку ключових компетентностей майбутніх соціальних педагогів.

8. Доведено, що зміст структурних компонентів програми забезпечує компетентнісний підхід до оволодіння сучасними інноваційними технологіями соціально-педагогічної діяльності; формує здатність ефективно застосовувати цифрові, комунікативні та рефлексивні інструменти в професійній діяльності.

9. Констатовано, що модель та програма мінікурсу з розвитку професійної компетентності соціальних педагогів інноваційними інструментами відповідають принципам Сталого розвитку, підвищенню якості вищої освіти, формуванню інноваційної культури майбутніх педагогів соціальних та посиленню соціальної значущості їхньої професійної діяльності.

10. Подальше дослідження проблеми підготовки педагогів соціальних вбачаємо у розвитку інструментів професійного зростання, підвищення рівня сформованості ключових компетентностей на основі розробки та впровадження інноваційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи : матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково-практичної конференції, 27 травня 2020 р. / за ред. М. П. Васильєвої. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. – 129 с.
2. Архипова С. П., Смеречак Л. І. Професійна підготовка соціальних педагогів у контексті акмеологічного підходу / С. П. Архипова, Л. І. Смеречак // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 2. – С. 106–112.
3. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Г. В. Беленька. – Київ : Київський ун-т імені Б. Грінченка, 2011. – 320 с.
4. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. – Київ : К.І.С., 2004. – С. 112.
5. Верхоляк М. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах закладу фахової передвищої освіти : методична розробка / М. Верхоляк. – Львів : ВСП «Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка», 2022. – 61 с.
6. Довга Т. О. Професійна компетентність педагога в контексті інноваційної діяльності / Т. О. Довга // Інноваційна педагогіка. – 2020. – № 28.
7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – 352 с.
8. Дубасенюк О. А. Компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителя / О. А. Дубасенюк // Формування естетичної компетентності особистості засобами народознавства : зб. наук. праць молодих дослідників / за заг. ред. О. С. Березюк, Л. О. Глазунової. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 10–16.

9. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : науково-методичний посібник / І. А. Зязюн. – Київ, 2000. – 309 с.
10. Інноваційність розвитку вищої педагогічної освіти: від теорії до практики : колективна монографія / за заг. ред. Л. Л. Хоружої. – Київ : Ліра-К, 2024. – 232 с
11. Інноваційна педагогічна діяльність як чинник формування життєтворчої компетентності здобувача освіти : монографія / [Л. І. Нічуговська, Л. М. Ніколенко та ін.] ; уклад. А. О. Криворотько. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. – 484 с.
12. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. Л. З. Ребухи. – Тернопіль : ЗУНУ, 2022. – 143 с.
13. Калаур С., Фалинська З. Шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів / С. Калаур, З. Фалинська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка, соціальна робота. – 2010. – Вип. 16–17. – С. 42–43.
14. Капська А. Й. Теоретико-методичні засади підготовки соціального педагога : монографія / А. Й. Капська. – Київ : Слово, 2012. – 272 с.
15. Коваль Л. В. Підготовка соціальних педагогів і соціальних працівників в Україні / Л. В. Коваль // Соціальна політика і соціальна робота. – 1999. – № 2 (10). – С. 86–95.
16. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://msu.edu.ua/> (дата звернення: 15.07.2025).
17. Комунікативна професійна компетентність як умова взаємодії соціального працівника з клієнтом / за ред. А. Й. Капської. – Київ : ДЦССМ, 2003. – 87 с.
18. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : Освіта, 2004. – 164 с.

19. Кубіцька М. Д. Компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителя / М. Д. Кубіцька // Освітологічний дискурс. – 2016. – № 1 (13). – С. 88–94.
20. Марій М. М. Удосконалення підготовки спеціалістів соціально-педагогічної сфери засобами інноваційних технологій / М. М. Марій // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія : Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 3. – С. 117–119.
21. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html> (дата звернення: 15.07.2025).
22. Ничкало Н. Г. Професійна компетентність як інтегральна характеристика особистості педагога / Н. Г. Ничкало // Професійна освіта: теорія і практика. – 2010. – № 4.
23. Новгородська Ю. Г. Готовність до інноваційної освітньої діяльності як важлива професійна якість сучасного педагога / Ю. Г. Новгородська // Проблеми сучасних трансформацій. Серія : Педагогіка. – 2024. – № 4. – Режим доступу: https://reicst.com.ua/pmtp/issue/view/issue_4_2024 (дата звернення: 23.07.2025).
24. Овод Ю. Інноваційні технології у соціальній роботі / Ю. Овод // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки. – 2016. – № 3. – С. 175–184.
25. Паньків Г. С., Виноград О. В., Федькова І. А. Інноваційні напрямки теоретичних і прикладних педагогічних досліджень в умовах війни (досвід України) / Г. С. Паньків, О. В. Виноград, І. А. Федькова // Академічні візії. – 2023. – № 15. – Режим доступу: <https://www.academyvision.org/index.php/av/article/view/102> (дата звернення: 23.07.2025).
26. Пахомова Л. В. Спецкурс «Інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності» у підготовці соціальних педагогів / Л. В. Пахомова // Педагогіка та психологія: актуальні питання взаємодії науки та практики : зб. тез

міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 23 серпня 2013 р.). – Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2013. – С. 9–12.

27. Пахомова Л. В. Освітня інноватика в соціальній роботі та соціальній педагогіці: технології тренінгу, менторингу, тьюторингу та коучингу / Л. В. Пахомова // Інноваційна педагогіка. – 2019. – Вип. 10. – Т. 3. – С. 154–157. (Index Copernicus) (дата звернення: 23.07.2025).

28. Пархоменко Т. О. Інноваційна складова професійної компетентності сучасного вчителя / Т. О. Пархоменко // Освітній простір України. – 2022. – № 2.

29. Про вищу освіту : Закон України від 16.04.2017 р. № 1556-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.07.2025).

30. Про затвердження професійного стандарту «Учитель закладу загальної середньої освіти» : наказ Міністерства освіти України № 2736-20 від 23.12.2020 р.

31. Професійна підготовка соціального педагога: теоретико-практичний контекст : колективна монографія / за заг. ред. О. Гуренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – С. 35–67.

32. Професійна підготовка соціального педагога в контексті засад компетентнісно-зорієнтованої парадигми : колективна монографія / О. Гуренко, Н. Захарова, О. Ілішова, В. Котляр, Н. Михайленко, К. Петровська, А. Попова, А. Тургенєва, С. Улюкаєв ; за заг. ред. К. Петровської. – Мелітополь : ТОВ «Видавничий дім Мелітопольської міської друкарні», 2020. – 248 с.

33. Реутська О. Особливості розвитку професійної мотивації у студентів педагогічного ВНЗ / О. Реутська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnpu_psykhol/2011_38/19.html (дата звернення: 23.07.2025).

34. Рудкевич Н. І. Методика соціально-педагогічної роботи : навчально-методичний посібник / Н. І. Рудкевич. – Львів : Растр-7, 2021. – 324 с.

35. Савельчук І. Б. Підготовка соціальних працівників в інноваційному освітньому середовищі університету : монографія / І. Б. Савельчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. – 375 с.
36. Савченко О. Я. Використання інновацій при формуванні у майбутніх соціальних педагогів умінь і навичок професійно орієнтованого спілкування / О. Я. Савченко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2015. – № 43. – С. 438–441.
37. Савченко О. Я. Компетентнісна парадигма змісту сучасної освіти / О. Я. Савченко. – Київ : Педагогічна думка, 2021.
38. Савченко В., Павлюк В. Інноваційні підходи до підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти / В. Савченко, В. Павлюк // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2021. – № 1. – С. 20–27. – DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2021.228558> (дата звернення: 01.08.2025).
39. Сисоєва С. О. Професійний розвиток педагога: теоретико-методологічні засади / С. О. Сисоєва. – Київ : Педагогічна думка, 2011.
40. Соціальна педагогіка : підручник / за ред. А. Й. Капської. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 488 с.
41. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за заг. ред. І. Д. Зверєвої. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
42. Якименко С. І., Якименко П. В. Професійна компетентність майбутнього вчителя як загальна умова його педагогічної діяльності / С. І. Якименко, П. В. Якименко // Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах вищого навчального закладу / за ред. С. І. Якименко. – Київ : Видавничий дім «Слово», 2011.
43. Яковлева Н. О. Активізація професійного зростання майбутніх соціальних педагогів засобами освітніх технологій / Н. О. Яковлева. – Харків : ХНПУ, 2020.